

KONTKASTEN SUVUN MATKA SUNKUNNIEMELLE HEINÄKUUSSA 2004

Perimätiedon ja useiden historiatutkimuksen viitteiden valossa Kontkasten suku on saapunut Pohjois-Karjalaan 1500-luvun lopulla Äänisniemeltä - Sunkunniemeltä. Joitakin arveluja on esitetty myös siitä, että suku olisi siirtynyt Sunkunniemelle etelästä, Vepsän alueelta. Samoin kuin siitä, että sukumme olisi venäläistä syntyperää. Toivottavasti syventävä sukututkimus selkeyttää aikanaan suvun alkuperää.

Kontkasan sukuseura järjesti kesällä 2004 matkan Itä-Karjalaan. Matkan pääkohde oli luonnollisesti Sunkunniemi. Matkalle pääsi osallistumaan 47 sukuun kuuluvaa ihmistä. Halukkaiden määrä oli tuotakin suurempi, mutta linja-auton kapasiteetti asetti ylärajan.

Tämä on matkakertomus tuosta matkasta. Matkakertomus sisältää myös Kontkasten sukuun sekä toteutuneeseen matkareittiin ja -kohteisiin liittyvää historiaa. Matkakertomus pyrkii välittämään lukijalleen yhden matkalle osallistuneen henkilön tunteja.

Matkakertomus on samalla kunnianosoitus karjalaiselle Kontkasten ortodoksisuvulle, se on kunnianosoitus Karjalan heimon tuhatvuotiselle taistelulle olemassaolostaan ja se on kunnianosoitus Suomen itsenäisyyden taistelleille suomalaisille sotilaille.

Matka alkaa Joensuusta

Kesäaamu herää verkalleen Joensuussa. On heinäkuun toinen päivä, perjantai. Kello on vajaa kahdeksan. Kontkasten sukua on kokoontunut Joensuun linja-autoasemalle. Osa on toisilleen ennestään tuttuja, osa ennen näkemättömiä. Kontkasten sukua on lähdössä synnyinseuduilleen itäiseen Karjalaan, sukunsa oletetuille juurille. Matkalaisia on koko joukko, peräti 50 ihmistä. Siitä huolimatta lähtö käy jouhevasti. Olemme matkalla jo heti kahdeksan jälkeen. Nyt se alkaa, suvun ensimmäinen yhteinen matka.

Sukuseuramme puheenjohtaja Pekka Kontkanen toivottaa kaikki matkalaiset lämpimästi tervetulleiksi. Ulla Jolkkonen ottaa vastuulleen vaativan matkanjohtajan tehtävän.

Rajalla - ylitys ilman kommelluksia

Ajamme Pohjois-Karjalassa kohti itärajaa. Täytämme autossa tullilomakkeet ja rekisteröitymiskortit. Puoli kymmeneltä saavumme Värtsilään ja rajalle. Suomen tullista pääsemme nopeasti läpi. Venäjän tullissa joudumme kantamaan matkatavarat sisälle tullirakennukseen. Kaikki sujuu kuitenkin mallikkaasti ja saamme kaikki tarvittavat leimat. Tullin jälkeen muutammat matkalaisista vaihtavat vielä euroja rupliksi. Eurolla saa noin kolmekymmentä ruplaa. Rajan ylitys kaikkine toimenpiteineen kestää puolitoista tuntia. Heti rajan ylityksen jälkeen pysähdymme Öljymäellä. Kuljettajamme Juho Penttinen tankkaa auton ja matkalaiset tekevät ensimmäisiä ostoksiaan. Kokoamme matkalaisille autossa jaettavaksi vähäisen tietopaketin matkan sisällöstä. Lähdemme rajalta.

Mitä on Karjala

Olemme tulleet luovutettuun Karjalaan. Käsitteenä Karjala on moniselitteinen, käsitteen sisältö on elänyt ja vaihdellut viimeisen vuosituhannen kuluessa ajan, olosuhteiden ja puhujien mukaan. Monet nykysuomalaiset mieltävät Karjalan joko luovutetuksi alueeksi, tai sitten Karjala on tullut tutuksi Karjalan tasavaltaa koskevista pakkasuutisista. Karjalaksi on kuitenkin perusteltua

hahmottaa koko se laaja maantieteellinen alue, jota Karjalan heimo on asuttanut viimeisen vuosituhannen ajan. Etelässä Karjala ulottuu Kannaksen eteläosiin, pohjoisessa Vienan merelle ja idässä Äänisen itäpuolisille alueille aina Äänisjoelle saakka. Näiden alueiden ulkopuolelle jää vielä Moskovan luoteispuolella sijaitseva Tverin Karjala. On myös muistettava, että nykyvenäläisten käyttämät nimitykset Karjalan eri osista poikkeavat suomalaisten käyttämistä nimityksistä. Venäläiset kutsuvat Itä-Karjalaksi Äänisen itäpuolisia alueita, mikä onkin historiallisesti oikeampi ilmaisu kuin se, mitä me suomalaiset olemme tottuneet tarkoittamaan Itä-Karjalalla - Aunusta ja Vienaa. Venäläiset kutsuvat Pohjois-Karjalaksi Vienan alueita. Usein puhun itsekin huolimattomasti ja liitän myös Vepsän alueen ja Inkerinmaan karjalaisalueiksi. Näin asia ei kuitenkaan ole. Oman historiallisen sisältönsä kertoo myös 1900-luvulla Neuvostoliiton ja Venäjän käyttämä nimistö Karjalasta hallinnollisena alueena. Aikajärjestyksessä käytetty nimistö on elänyt seuraavasti: Karjalan työkansan kommuuni, Karjalan autonominen sosialistinen neuvostotasavalta, Karjalais-suomalainen neuvostotasavalta, Karjalan autonominen tasavalta ja nykyinen Karjalan tasavalta.

Meillä Kontkasilla on nyt kuitenkin selvä tavoite. Se on Äänisen suuri niemimaa, sukumme oletettu alkukoti. Jatkosodan aikana suomalaiset kutsuivat niemimaata Äänisniemeksi. Aikaisemmin se tunnettiin Sungunniemenä alueella sijaitsevan Sungun kylän mukaan. Ja vielä aikaisemmin, silloin kun alue oli vielä karjalaisaluetta, sitä kutsuttiin Sunkunniemeksi. Karjalan kieli kun ei tunne ng-yhdistelmää.

Laatokan Karjala pusikoituu - Kontkasen mäki Ruskealassa

Rajalta Sortavalaan johtava tie on tullut minulle tutuksi vuosien varrella. Minulla on tunne, että kaunis Karjalan maisema katoaa, vuosi vuodelta se pusikoituu enemmän ja enemmän. Pälkjärven entistä kirkonkylää ohitettaessa voimme tunnistaa joitakin vanhoja suomalaisia rakennuksia. Pälkjärven jälkeen lähestymme Ruskealaa. Pysähdymme Eeva Kontkasen lapsuuden aikaisen kotipiirin kohdalla. Pian ylitämme Tohmajoen Savotansiltaa pitkin, ja heti sen jälkeen, ennen Ruskealan keskustaa oikealle jäävä korkea mäki on nimeltään Kontkasen mäki. Mäen nimen historia on mielenkiintoinen. Historiallähteet kertovat nimen muotoutuneen ilmeisesti mäellä 1630-luvulla asuneen henkilön mukaan. Itse kannattelen edelleen sitä hypoteesia, että Ruskealan ensimmäisen talon isäntä Jachimko Juanoff (=Ivanoff), olisi ollut Kontkasen sukuun kuuluva. Toivon, että suvun tutkimus antaa joskus vastauksen tähän kysymykseen. Kuuluisaksi Kontkasen mäen on tehnyt siellä käyty taistelu vuonna 1789 Ruotsi-Suomen ja venäläisten joukkojen kesken. Kuvaus taistelusta karttoineen on talletettu Ruotsin valtionarkistoon. Kontkasen mäen, sen nimen ja ensimmäisten asukkaiden historiaa on kuvattu Ruskealan ja Kiteen pitäjien historiakirjoissa sekä 1600-luvun veroluetteloissa ja maakirjoissa.

Ajamme vuonna 1931 rakennetun Ruskealan kappalaisen pappilan pihamaalle. Keinokset, joensuulainen pariskunta, ovat kunnostaneet pappilan majataloksi ja kirkoksi. Talon sisältä löytyy sekä luterilainen että ortodoksinen alttari. Majoitustilaa lienee kahdellekymmenelle ihmiselle. Talon isäntä, Kalevi Keinonen, on itse paikalla. Keitto ja kahvit maistuvat. Keinonen kertoo suuresta unelmastaan, vanhan Ruskealan kirkon uudelleen rakentamisesta. Kivijalka valmistuu tulevana syksynä. On surullista, että Keinosten pyyteetön ja hieno tavoite, Ruskealan jälleen rakennettu kirkko on kuitenkin niin kaukana. Meille viinijärveläisille merkityksellistä on myös se, että Pälkjärven kirkon alttaritaulu ja Ruskealan kirkon kellot on sijoitettu Viinijärven luterilaiseen kirkkoon.

Jätämme Ruskealan ja jatkamme matkaa. Tulemme Sortavalan risteykseen. Kaupunkiin olisi matkaa kymmenkunta kilometriä mutta jätämme Sortavalan vierailun väliin. Käymme siellä

paluumatkalla, mikäli aika antaa myöten ja kiinnostusta riittää. Käännymme vasemmalle, itään johtavalle Laatokan rantatielle. Pian kohtaamme Laatokan pohjoisosien jylhän komeat maisemat ja vuonomaiset lahdet. Laatokan maisemat tekevät rauhallisen ja pysyvyyttä huokuvan vaikutuksen. Ohitamme myös apteekkari Jääskeläisen huvilan, sitten Läskelän kurjan näköisen asutustajaman ja ylitämme Jänisjoen.

Lemetti - talvisodan murheellinen näyttämö

Käännymme Koirinojalla Laatokan rantatieltä pohjoiseen. Tie johtaa Loimolaan ja edelleen Suojärvelle. Tarkoituksemme on ajaa tietä vain muutama kilometri Murheenristille, pysähtyä siellä ja kääntyä sitten itään, Petroskoin tielle.

Olemme alueella, jonka historia pysäyttää. Sekä talvisodan että jatkosodan aikana tällä alueella käytiin rajuja taisteluja Suomen itsenäisyydestä ja yksilötasolla epätoivoista taistelua elämästä. Saavumme Murheenristille, sen ovat pystyttäneet suomalaiset ja venäläiset yhdessä kesäkuussa 2000. Oikeaan paikkaan tämä on pystytetty. Muistomerkin teksti satuttaa:

"1939-1940, Venäjä ja Suomi, kaksi sisarusta. Suomi ja Venäjä, kaksi äitiä. Nyt he muodostavat tämän Murheen Ristin. Heidän päänsä ovat sulautuneet yhdeksi ja kätensä liittyneet yhteen, toivossa, että rakkaus voittaa. Se riippuu meistä jokaisesta".

Talvisodan aikana suuret mottitaistelut keskittyivät Raatteen tielle ja tänne, Koirinojan, Kitelän ja Lemetin alueelle. Muutaman kilometrin päässä täältä sijaitsee myös Nietjärvi, jossa käytiin yksi jatkosodan ratkaisevista puolustustaisteluista heinäkuussa 1944. Täällä kulki myös jatkosodan loppuvaiheen aikainen U-linja. Se oli vuonna 1944 viimeinen puolustuslinja, johon saakka vihollinen oli mahdollista päästää. Seuraava maastoon perustuva puolustuslinja olisi ollut niin sanottu Salpalinja, johon voimme nykyäänkin tutustua esimerkiksi Joensuun länsipuolella Marjalan kaupunginosassa.

Jätämme Murheenristin hämmentynein tuntein ja jatkamme itään, Prääsään ja edelleen Petroskoihin johtavaa tietä. En ole itse kulkenut tätä reittiä muutama vuoteen. Tiestöä on uusittu perusteellisesti. Matkaa Murheenristiltä entiseen Lemetin kylään on muutama kilometri. En voi olla sisällyttämättä tähänkin matkakertomukseen joitakin sanoja näistä historiallisista paikoista ja niihin liittyvistä tapahtumista. Kerron näistä myös matkalaisille autossa. Enkä ole varma, haluavatko matkalaiset edes kuulla noista ajoista. Pidän asian esille ottamista kuitenkin tärkeänä, koska historiallisesti alue on tärkeä.

Ennen talvisotaa suomalainen sodanjohto ei uskonut Neuvostoliiton suurisuuntaiseen hyökkäykseen Laatokan pohjoispuolella. Toisin kuitenkin kävi. Heti talvisodan alettua Neuvostojoukot vyöryivät myös Laatokan Karjalassa kaikkien kolmen päätetien suunnassa länteen. Laatokan Karjalaan hyökkäsi viisi neuvostodivisioonaa ja yksi panssariprikaati, noin 80.000 sotilasta. Laatokan rantatietä pitkin hyökkäsi 168. neuvostodivisioona, joka eteni sodan ensimmäisinä päivinä vanhalta rajalta 100 kilometriä Koirinojalle saakka. Hieman pohjoisempana, Kollaalla, suomalaiset olivat onnistuneet pysäyttämään 56. neuvostodivisioonan.

Tätä Kolatselän tietä pitkin, jota nyt kuljemme, hyökkäsi joulukuussa 1939 18. neuvostodivisioona sekä 34. panssariprikaati. Neuvostojoukot olivat raskaasti aseistettuja ja motorisoituja. Suomalaiset onnistuivat pysäyttämään neuvostojoukot Lemetin ja Uomaan väliselle tieosuudelle ja pilkkomaan ne erillisiksi moteiksi. Suurimmat moteista syntyivät tänne Lemetin kylään. Motit tunnetaan Lätisenä Lemettinä ja Itäisenä Lemettinä. Jälkimmäistä näistä kutsutaan myös Kenraalimotiksi.

Motit onnistuttiin tuhoamaan hivuttamalla vuoden 1940 helmikuun loppuun mennessä. Neuvostoliitto menetti tällä tiellä, paikassa jossa nyt olemme, kahden kuukauden aikana kaatuneina ja nälkään tai kylmyyteen kuolleina 15.000 sotilasta. Joukoista vain noin tuhat pääsi lopulta pakenemaan omiensa luo. Sotapäiväkirjat, sekä suomalaisten että venäläisten kirjoittamat, ovat raaiimpia, mitä sotahistoria tuntee. Asiaan voi tutustua mm. venäläisen politrukin kirjoittamasta dokumenttikirjasta "Kuoleman divisioona". Suomalaisten menetykset olivat noin tuhat miestä.

Viljo Kontkanen - suvun ensimmäinen sankarivainaja

Täällä talvisodan mottialueella, Uomaalla, kaatui 31.1.1940 ilomantsilainen Viljo Kontkanen. Hän oli sukuseuramme ensimmäisen arkistonhoitajan, Maire Paavilaisen isä.

Nietjärvi - yksi jatkosodan ratkaisevista puolustustaisteluista

Nietjärven vuoro asettua näyttämöksi tuli heinäkuussa 1944. Neuvostojoukkojen suurhyökkäys oli alkanut Syvärillä 21.6.1944. Suomalaiset joukot vetäytyivät raskaita tappioita kärsien Syvärin itä- ja eteläpuolelta näille seuduille reilussa kahdessa viikossa. Myös 7. divisioona, jossa suuri osa Kontkasen suvun miehistä taisteli jatkosodan aikana, vetäytyi Syvärinniskan eteläpuolelta Loimolan alueelle, täältä noin 40 kilometriä pohjoiseen.

Suomalainen 5. divisioona puolusti Nietjärven aluetta. Vihollisen kaksi divisioonaa hyökkäsi Nietjärven länsipuolelta tavoitteenaan suomalaisten puolustuksen murtaminen. Jos tässä olisi onnistuttu, todennäköisesti vihollinen olisi murtautunut läpi koko puolustuksen. Tie Joensuuun olisi ollut avoin. Myöhemmin kesällä vihollinen yritti vielä kerran samaa asiaa Ilomantsissa, mutta turhaan. Ratkaiseva taistelu käytiin muutaman neliökilometrin alueella. Rajuin vaihe alkoi vihollisen valtavalla tykistökeskityksellä 15.7. klo 8.03. Vihollisen hyökkäykseen osallistui raskaan tykistön ja jalkaväen lisäksi panssarivaunuja ja 200 lentokonetta. Iltapäivällä vihollinen sai osittaisen murtuman suomalaisten puolustukseen. Suomalaiset hyökkäsivät seuraavana aamuna klo 3.00, mutta hyökkäys eteni hitaasti ja omat tappiot kasvoivat. Ratkaiseva koitos alkoi samana iltana kello 22.00. Suomalaisen hyökkäys käynnistyi kymmenen tykistöpatteriston ja kolmen raskaan kranaatinheitinkomppanian keskityksellä. Taistelut päättyivät kuolemankamppailuiksi juoksuhaudoissa, joita vyörytettiin metri metriltä. Aamulla 17.7. kello 8.20 taistelu oli ohi. Juoksuhaudoissa ja etumaastossa makasi tuhat kaatunutta vihollista. Neuvostoliitto menetti Nietjärven taistelussa 2000 sotilasta. Myös suomalaisten tappiot olivat raskaita. Lämpimurtokohdassa taistellut suomalainen 5. divisioonan JR44 menetti Syväriltä lähdön ja Nietjärven taistelun päättymisen välisenä aikana 1.400 miestä. Nietjärven maasto on hiekkaista harjumaastoa. Taistelun jäljet ovat vielä nytkin hyvin nähtävissä. Maastossa näkyvät selvästi myös suomalaisten kaivamat panssarihaudat, joihin vihollispanssarit ohjattiin ja sitten tuhottiin. Nyt, tällä matkalla, emme kuitenkaan poikkea Nietjärvelle, vaan jatkamme matkaamme kohti Petroskoita.

Kuljemme merkitykseltään suurta reittiä. Suuri osa Kontkasen suvun miehistä taisteli jatkosodassa 7. divisioonassa. He kulkivat tätä samaa reittiä kahteen kertaan, ensin itään vuonna 1941 ja sitten takaisin länteen sekasortoisissa oloissa kesällä 1944. On sattumaa, että olemme nyt juuri sillä alueella, missä nuo miehet olivat päivälleen 60 vuotta sitten, heinäkuun toisena päivänä vuonna 1944. Minun isäni ei ehtinyt sotaan, hän on syntynyt vuonna 1928 ja viljeli isoäitini kanssa kotitilaamme. Kaikki neljä setääni olivat rintamalla. Kaksi heistä olisin tavannut täällä kuusikymmentä vuotta sitten.

Lemetti, Nietjärvi ja tämä reitti saavat minut surulliseksi. Olen lukenut näistä paljon, olen kuullut siitä, olen nähnyt setieni valokuvia.

Karjalaista kulttuurimaisemaa

Matkamme jatkuu. Kolatselän kylän läpi virtaa pieni mutta historialtaan suuri Kollaanjoki. Tämä on ensimmäinen vanhan rajan itäpuolinen kylä. Kylä on tyypillinen karjalaiskylä. Kaunis, kun osaat katsoa neuvostojärjestelmän aikaan saaman tuhon läpi. Pysähdymme kylän kahvilan eteen ja Ulla käy tarkistamassa, josko voisimme saada täältä kahvia. Päädymme kuitenkin jatkamaan matkaamme ja ajamme Nuosjärvelle, kylään, joka sijaitsee samannimisen järven etelärannalla. Pystytämme järven rantahietikolle ensimmäistä kertaa matkan aikana kenttäkeittiön. Nautimme pannukahvia, teetä ja välipalaa. Paikka on kaunis. Osa matkalaisista ehtii tutustumaan kylän raittiin, kauppoihin ja ihmisiin.

Nuosjärven jälkeen seuraava vanha karjalaiskylä on nimeltään Manga. Ohitamme kylän. Emmekä kiinnitä mitään erityisesti huomiota yhteen merkittävään asiaan. Olemme nyt kylissä, jotka ovat karjalaista kulttuuria, täysin ja kokonaan. Arkkitehtuuri, maisema, ihmiset. Vai onko se, että emme kiinnitä näihin asioihin huomiota, vain minun tulkintaani, näin jälkikäteen. Jos ajaisimme kyliin ja pysähtyisimme, tapaisimme vielä rippeitä Karjalan heimon kulttuurista ja ihmisistä.

Vanhoissa karjalaiskylissä tavatut iäkkäät Karjalan heimon ihmiset ovat usein paluumuuttajia - kuka Siperiasta, kuka muualta. Jälleen tulee mieleeni tietoisuus siitä, kuinka paljon historiaa, hyvin usein traagisia tapahtumia, Karjalan alue sisältääkään. Karjalan heimo on käynyt tuhatvuotisen taistelun olemassaolostaan kahden kulttuurisen mannerlaatan järjestysalueella. Läntisempi Suomi on saanut elää siihen verrattuna vakaata ja rauhallista elämää.

Ohitamme Prääsän ja saavumme lopulta Petroskoin kaupunkiin, Äänislinnaan. Niin sitä jatkosodan aikana nimitettiin. Tuntemattoman Sotilaan Viirilä pääsi ensimmäisenä kallion laelle, pysähtyi ja huusi - "Hei karjut! Petrosavoski täällä loistelee isänmaan aamunkoitossa".

Ensimmäinen yö Petroskoissa

Olemme Petroskoissa, kello on ehtinyt jo kahdeksaan illalla. Tapaamme hotelli Pohjolan edessä oppaamme Tatjana Iljasevitsin ja hän lähtee mukaamme. Teemme lyhyen ajokierroksen kaupungin keskustassa. Kaupunki on mielenkiintoinen, se sisältää vanhan karjalaisen ja venäläisen suurkaupungin elementtejä, mutta on samalla länsimaisen oloinen. Kaupungin keskustaa ja satama-alueetta voi syystä sanoa kauniiksi. Kuuluu tapoihin, että Petroskoissa yövytään hotelli Pohjolassa. Tällä kertaa sattuma, venäläisten aikaansaama, oli kuitenkin järjestänyt toisin. Nyt joudumme ajamaan kuusi kilometriä etelään Petroskoin keskustasta, Valkeat Lähteet -nimiseen hotelliin.

Petroskoissa on alkanut sataa vettä, hotelliin saapuessamme sataa kaatamalla. Tatjana kertoo, että paikallinen säätiedotus on luvannut väliaikaista sadetta. Yritämme siirtyä autosta tavaroinemme hotelliin kastumatta läpimäriksi, kukin tyylillään. Majoittuminen sujuu kivuttomasti. Huoneet ovat siistejä ja kylpyhuoneet tyypillisen venäläisiä, suorastaan surkeita. Muuten kaikki tuntuu olevan vähän rempallaan. Epäilen aina venäläisten hotellien parvekkeita, niin täälläkin.

Kokoonnumme ensimmäisen päivän päätteeksi yhteiselle illalliselle yhdeksältä. Illallinen on tyypillistä, tavanomaista. Illallisen jälkeen meille on järjestetty ja osittain pakkomyyty paikallisen kansanmusiikkiyhtyeen konsertti. Ryhmästämme suuri osa osallistuukin konserttiin. Konsertti on hyvä, vaikka olemmekin väsyneitä. Ulkona jatkuu rankkasade, mutta se ei haittaa meitä toistaiseksi. Sitten repeää jokin osa hotellin katosta ja paikoitellen hotellin käytävillä on vedenpaisumus. Iltaravintolan lattialla on viisi senttiä vettä. Monet riisuvat kengät ja sukat jaloistaan. Mutta eihän tämä kesäaikana haittaa. Sängyt ovat sentään kuivia ja uni maittaa.

Ensimmäinen matkapäivä on ollut kesäisen lämmin ja kaunis, lukuun ottamatta illan rankkasadetta. Päivä on ollut pitkä ja fyysisesti raskas. Olemme tutustuneet toisiimme, varovasti, tunnustellen, hitaasti.

Lauantaina Ääniselle ja Kizin saarelle

Heräämme lauantaiamuun seitsemältä. Illan ja yön rankkasade on lakannut. Hotellin aamiainen on tavanomaista ja palvelun ystävällisyydessäkin on toivomisen varaa. Pakkaamme tavaramme, saamme passimme ja lähdemme hotellista. Ajamme hotellista Petroskoin keskustaan ja satamaan. Illan ja yön sade on jättänyt jälkeensä kuoppaiset tiet ja vesilammikot. Päivästä näyttää kuitenkin tulevan kaunis.

Petroskoin satama on edessämme kauniina ja suorastaan viehättävänä. Äänisen ulappa avautuu koko sataman leveydeltä. Satamassa on useita kantosiipialuksia. Nousemme Kizin saarelle menevään, Komeetta-nimiseen alukseen. Se on siisti, niin sanottu turistivuoro. Vuorolaitvat, jotka kulkevat reittiä Petroskoi - Heinlahti - Kizi - Suurlahti, ovat yleensä kuluneita ja niissä on vahva dieselin haju. Nyt matka sujuu mukavasti. Kantosiipialuksen kyyti on tasaista ja nopeata, tosin diesel tuoksuu tässäkin aluksessa.

Matka yli Äänisen Kizin museosaarelle kestää vajaan tunnin. Saari on viitisen kilometriä pitkä ja vajaan kilometrin levyinen. Saari on matala, keskellä saarta kulkee matala, kumparemainen harju. Puustoa on hyvin vähän, saari on pääosin kaunista luonnonniittyä. Näemme jo laivasta saarella olevat kirkot. Saaren laiturissa meitä kohtaa epätodellinen näky. Kolme suurta risteilijää on ankkuroinut laituriin. Ne eivät sovi tähän maisemaan. Risteilijät merkitsevät myös sitä, että saari on täynnä ulkomaisia turisteja. Niitä tuntuu kielestä ja ulkoisesta olemuksesta päätellen olevan ainakin Ranskasta, Saksasta ja tietysti Japanista. Turistijoukko ja sen aiheuttama yleinen häly synnyttävät tähän ympäristöön oudon ja epämiellyttävän tuntuman. Ilman näitä turistilaumoja olisimme kohdanneet luonnonläheisen karjalaisen järvi- ja kulttuurimaiseman mahtavine kirkkoineen.

Kizin komeat kirkot

Suurin ja tunnetuin Kizin kirkoista on Kesäkirkko, Kristuksen kirkastuksen kirkko. Siinä on peräti 22 sipulikupolia. Kesäkirkko on rakennettu vuonna 1714 ilman yhtään metallinaulaa. Talvikirkossa, Marian esirukouksien kirkossa on 9 kupolia. Se on rakennettu vuonna 1698. Kirkkojen kupolit on katettu haapapapanuilla ja ne loistavat hopeisina. Kirkoista vanhin on kuitenkin Lasaruksen kuolleista herättämisen kirkko, joka on rakennettu 1300 -luvulla ja tuotu tänne Muromin luostarin alueelta Äänisen itärannalta. Saaren eteläosassa on pieni Arkkienkeli Mikaelin kappeli. Kaksi viimeksi mainittua ovat vaatimattomia ja tuskin huomaamme niitä. Tutustumme oppaiden johdolla kolmisen tuntia saareen, sen kirkkoihin ja muihin rakennuksiin.

Olen saanut laivamatkan aikana migreenin ja se pahenee koko ajan. Onneksi minulla on migreenilääkkeet mukana. Lepäilen hetken varjoisassa paikassa, leppeätuulisessa kesäpäivässä. Olen taas kunnossa.

Saarella olleet länsimaiset turistit lähtevät laivoillaan, onneksi. Laivat lipuvat Äänisjärven salmessa, ohi Kizin saaren. Nuo kolme laivaa eivät mahdu tähän maisemaan. Ja mikä pahinta, peräkkäin lipuvissa laivoissa pauhaa kovaääninen musiikki. Erotan ensimmäisestä laivasta itäkarjalaiselta kansanmusiikilta kuulostavan pauhun, ja toisesta, uskokaa pois, musiikkia, jonka yhdistän Karibian meren risteilijöihin. Se on jotain amerikkalaista tai karibialaista jytämusiikkia. Kolmannessa laivassa taitavat olla vahvistimet ja kovaääniset rikki, koska se on hiljainen. Kokemus tämäkin.

Kontkaset samoilevat opastetun kierroksen jälkeen saarella ja saapuvat hiljakseen satama-alueelle. Myyntikojuja on runsaasti, juomia, matkamuittoja ja muuta ostettavaa.

Äänisen Aallot

Olemme sopineet kokoontuvamme laiturille kahdeksi, silloin pitäisi tulla vuorolaivan Petroskoista ja jatkaa tästä eteenpäin Suurlahteen. Laiva on myöhässä mutta se ei näytä haittaavaan kenenkään elämää. Eero Härkönen, sukuumme naitu laulaja Ilomantsista, laulaa laivalaiturilla sykehdyttävän laulun, Äänisen Aallot, tuon George de Godzinskyn sodanaikaisen sävelmän. Laulun sanat, jotka ovat Kerttu Mustosen, alkavat näin:

"Lyö aallot Äänisen aavan,

ne keinuu näin kertoen:

on uuden huomenen saava

maa Vienan ja Aunuksen.

Ne kuuli soresan soiton

min' taiston temmellys toi.

Nyt joukko horjumaton

sen rantoja taas vartioi.

Hiljaa tuutii Ääninen aaltojaan,

uupuu rantaan

satujen saarelmaan.

Sua kaukaa, armain,

täällä muistelen -

kerran noudan

onnemme venheseen."

Astumme Äänisniemen kamaralle

Nousemme laivaan kello 14.40. Laiva ottaa suuntansa Suurlahteen. Matka on lyhyt, se kestää kaksikymmentä minuuttia. Äänisen rannat laivasta havaittuina ovat matalia. Maa kohoaa vedestä juuri ja juuri ollakseen maata. Maisema poikkeaa Kizin saaresta siinä, että rannat kasvavat tiheää puustoa, pääosin lehtipuita. Siellä täällä on pieniä taloryhmiä rannalla - vanhoja, harmaita rakennuksia - joukossa useita vanhoja tsasounia.

Olen ennenkin ihmetellyt Karjalan sydänalueilla pystyssä olevien, vanhojen tsasounien määrää. Ne ovat säilyneet pitkästä neuvostoajasta huolimatta. Jatkosodan aikana suomalaiset kartoittivat Äänisniemen alueen ja laskivat alueella silloin olevan 24 kirkkoa ja 94 tsasounaa. Nykyään kirkkoja on seitsemän ja tsasounia on pystyssä 24. Miten paljon niitä onkaan ollut ennen vallankumousta.

Suurlahden satama ilmestyy pian eteemme. Kylän nimi on venäläisittäin Velikaja Guba. Sataman laiturilla on suuri ja tukeva, se kertonee säännöllisestä ja vilkkaasta laivaliikenteestä. Juho Penttinen, autonkuljettajamme on ajanut päivän aikana linja-auton Petroskoista Karhumäen kautta tänne Suurlahteen. Hän odottaa meitä. Edellisellä kerralla, vuosi sitten, emme olleet yhtä onnekkaita.

Suurlahden kylä vaikuttaa suurelta, mutta sen ilme on venäläinen.

Satamasta vasemmalle katsottuna avautuu näkymä kylän keskustaan, oikealle katsottuna vanhalle kirkonmäelle. Myös vanha kirkko on paikallaan. Se on Aleksios Jumalanmiehelle pyhitetty ja muistuttaa arkkitehtuuriltaan vepsäläistä Soutjärven kirkkoa sekä Tolvojan kirkkoa. Siitä on riisuttu pois kaikki kirkon tunnusmerkit. En pääse tutustumaan siihen tälläkään matkalla enkä tiedä sen nykyistä käyttötarkoitusta. Minulle on syöpynyt mieleeni rovasti Erkki Piironen kuvaus tästä kirkosta ja siellä pidetyistä jumalanpalveluksista jatkosodan aikana. Yleisemminkin Erkki Piironen kuvaa sitä, miten syvällisen hartaita ortodokseja paikalliset ihmiset olivat. He tosin vieroksivat suomenkielisiä jumalanpalveluksia, mutta olivat haltioissaan, kun saivat laulaa koko palveluksen kirkkoslaavilla - ulkomuistista - vaikka takana oli 20 neuvostovallan vuotta.

Jos lähtisimme Suurlahdesta etelään - nythän olemme aikeissa suunnata pohjoiseen - kohtaisimme useita vanhoja, osittain autioituneita kyliä. En ole liikkunut noilla alueilla, mutta tiedän, että liikkuminen on mahdollista vain maastoautoilla.

Nousemme laiturille ja kokoonnumme linja-autoon. Ajamme kylän keskustaan ja pysähdymme kylän kaupan eteen. Kontkasten suku ja sen jäsenet hajaantuvat kylän raitille, kuka kauppoihin, kuka kirkonmäkeä tutkimaan. Minä haluan ostaa samppanjaa. Kun tulemme myöhemmin tänään Komlevon mäelle, Kontkasten suvulla on aihetta pieneen juhlaan. Pyydän mukaani Leilan ja Pekan. Mutta kaupassa ei olekaan samppanjaa myytävänä. Kaupan myyjä osaa kuitenkin neuvoa, että sitä on myytävänä kylän toisella laidalla olevassa kaupassa. Etsimme paikkaa ja se löytyy noin puolen kilometrin päästä. Ostamme kahdeksan pulloa tuota jaloa juomaa ja palaamme autolle. Muut ovatkin jo lähtövalmiina. Nyt kohti Sunkunniemen muita kyliä, ensimmäisenä Kosmojärvelle.

Kosmojärven idylli

Jälleen minulla on ongelmia löytää Kosmojärvelle vievän tien risteys. Tiestöä on uusittu eikä paikallista tapaa noudattaen tienviittoa ole. Harhaudumme ensin vanhalle soratielle. Arvelen sen olevan vanhan Kosmojärven kylätien ja hankalasti ajettavan. Palaamme päätielle ja etsimme uuden, ajokelpoisen tien. Ensimmäisellä tulemme Terehovon kylään, ohitamme sen ja saavumme hetken kuluttua Kosmojärvelle.

Kylä on idylli, se on asuttu, taloja on puolisen sataa. Kylän kaunis, vanha, Aleksanteri Syväriläiselle omistettu kirkko on paikallaan. Kirkko edustaa alueelle tyypillistä arkkitehtuuria. Se on rakennettu 1700-luvulla. Leiriydymme kirkon lähelle. Kirkon takaa näkyy Kosmojärvi, yksi Äänisniemen lukuisista sisäjärvistä. Aasukkaat ovat pääosin vanhoja tai muuten syrjäytyneen oloisia. Lapsia on melko paljon. Keitämme kahvia ja teetä, nautimme matkan toisen kentälounaan. Olemme nyt yhdessä niistä Sunkunniemen kylästä, joissa Kontkasten suvun esi-isät ovat todennäköisesti eläneet vielä 1500-luvulla.

Ryhmämme kiinnostaa kylän asukkaita. Saamme vieraita kylän vanhoista naisista sekä lapsijoukosta, joukossa joku entuudestaan tuttukin. Kylän naiset kertovat tarinoita jatkosodan ajalta suomalaisista sotilaista ja esittävät joitakin lauluja - myös suomen ja karjalan kielellä.

Suomalaiset miehittivät jatkosodan aikana myös Äänisniemen. Miehitetylle Itä-Karjalan alueelle perustettiin siirtolaitteita, joihin miehitetuille alueille jäänyt venäläinen väestö sijoitettiin. Suurimmat näistä leireistä olivat Petroskoissa. Sanomattakin on selvää, että olosuhteet leireissä olivat huonot. Erityisesti talvella 1942, jolloin koko Suomessa oli elintarvikepula. Luin viime talvena Marja-Leena Mikkolan kirjan "Menetetty Lapsuus". Kirjassa Marja-Leena Mikkola on haastatellut suomalaisten leireissä lapsuutensa ja nuoruutensa viettäneitä venäläisiä. Kuva, jonka kirjailija antaa, on koko laajuudeltaan lohduton, ahdistava ja paikoitellen epäuskottava. Tämä on syynä siihen, että haluan ehdottomasti jututtaa näitä Kosmojärven kylän vanhoja asukkaita. Tatjana auttaa tulkkauksessa. Tapaan kolme ihmistä, jotka ovat kertomansa mukaan olleet siirtolaitteissa, eivät Petroskoissa, vaan lähistöllä olevassa suuressa Velikaja Nivan kylässä. Näillä henkilöillä ei ollut huonoja kokemuksia suomalaisista. Mielessäni kyllä häivähtää tietoisuus siitä, miten Karjalan asukkaat ovat joutuneet vuosituhannen ajan miellyttämään ulkopuolisia - tilanteen ja tarpeen mukaan. Saan kuitenkin haluamani vahvistuksen, vaikkakin vain kolmelta ihmiseltä - Marja-Leena Mikkola kuvaa vain joidenkin yksilöiden todellisuutta.

Monet matkalaisista tunsivat edesmenneen rovasti Erkki Piironen. Hän toimi jatkosodan aikana myös näissä Äänisniemen venäläistyneissä karjalaiskylissä. Myös täällä Kosmojärvellä. Näistä kokemuksista voi lukea Erkki Piironen kirjasta "Tasounien Karjala".

Mieleni tulee haikeaksi kun joudumme jättämään Kosmojärven kylän. Minulla on jälleen tunne, että tänne minun pitää tulla uudestaan - tulla ja olla täällä. En nytkään tavannut kylän opettajaa, enkä päässyt selvittämään, eläkö täällä vielä Abramovin ikonimaalarisuvun jälkeläisiä. Maisema täällä on niin kuin kotikylässäni Nostamossa, lepikojakin samalla tavalla.

Samppanjaa Komlevon mäellä

Mutta eteenpäin Kontkastein suku. Maasto ja maisema muuttuvat nopeasti. Nousemme suurelle mäelle, tai paremminkin ylänköalueelle. Tulemme Komlevon vanhaan, nyt asumattomaan kylään. Se sijaitsee huikalla paikalla Äänisniemen korkeimpiin paikkoihin kuuluvalla alueella. Vain muutama hylätty vanha hirsirakennus on jäljellä. Kylän mäeltä on huikaisevat näköalat alhaalla kilometrien päässä siintävälle Jandomjärvelle. Se on yksi lukuisista Sunkunniemen sisäjärivistä. En ole koskaan itse käynyt Jandomjärvellä, mutta tiedän tuolla edessä siintävällä Jandomjärven niemellä olevan samannimisen kylän, ja siellä hyvin säilyneen, Äänisniemen komeimpiin ja korkeimpiin kuuluvan puukirkon vuodelta 1650. Pyhän Barbaran kirkko on arkkitehtuuriltaan alueelle harvinainen. Siinä on kaksia tornia.

Nyt on juhlan aika. Avaamme samppanjapullot. Olemme kotona - Kontkastein suvun synnyinseuduilla. Kesäpäivä on kaunis ja lämmin. Olen aivan varma, että sukumme esi-isät ovat joskus katselleet tätä samaa unohtumatonta, sieluun syöpyvää maisemaa.

Tätä kirjoittaessani tajuan, etten ole keskustellut matkalle osallistujien kanssa heidän tunteuksistaan, miltä tuntui olla täällä Komlevon mäellä, tai miltä tuntui olla Kosmojärvellä. Mitä matkalaisten sieluihin ja sydämiin on yleisemmin jäänyt.

Komlevon mäeltä jatkamme matkaa kohti pohjoista. Maasto jatkuu ylänkönä. Eteemme aukeavat pian Sunkunniemen sungiittialueet. Kaivantoja on molemmin puolen tietä.

Äänisniemeltä on louhittu ja louhitaan edelleen heikkolaatuista atrasiittihiiltä eli sungiittia. En tiedä, onko Sunkunniemi saanut nimensä tästä vai päinvastoin. Äänisniemeltä on louhittu aikoinaan myös läpikuultavaa kiilleliusketta, jota käytettiin vuosisatoja sitten ikkunalaseina.

Kuusirantaan - ei tälläkään matkalla

Pysähdymme suurelle, avoimelle ylängölle. Maasto on avointa, pensasmaista ja vaikuttaa vanhalta laidunalueelta. Tiestä vasemmalle maasto kohoaa loivasti ylöspäin ja vastaavasti tiestä oikealla maasto laskee kauempana olevaa metsän reunaa kohden. Vasemmalla on suuri sovhoosi. Edellisellä kerralla täällä ollessani näin sovhoosin alueella suuria karjalaumoja ja ratsupaimenia. Kaukana idässä, arviolta kymmenen kilometrin päässä, siintävät Äänisen selät. Ihmettelemme maastossa olevia, salaperäisiä kivikasoja. Ne ovat matalia, pyöreitä ja halkaisijaltaan kolmesta viiteen metriin. Niitä on satoja, ehkä tuhansia. Arvuuttelemmme sitä, miten ne ovat syntyneet. Paras ja rationaalisin arvaus on se, että ne olisivat sungiittituotannon jätekasoja. Itse en ole ollenkaan varma arvauksen oikeellisuudesta. Kivilaji vaikuttaa selvästi sungiittipohjaiselta. Monet matkalaiset ottavat kiviä mukaansa.

Täältä lähtee tie myös Äänisniemen itärannikolla sijaitsevaan Kuusirantaan. Matkaa kylään tietä pitkin on 22 kilometriä. En tälläkään matkalla raaski pyytää ryhmäämme lähtemään sinne. En tunne tiestön kuntoa ja aikataulukin on melko kireä. Aivan niin kuin edellisellä kerralla. Minulle Kuusiranta on Kosmojärven kylän lisäksi toinen kylä, johon tunnen outoa vetovoimaa.

Jätämme Äänisen ylänköalueen taaksemme, ajamme tietä, joka kaartaa pian Äänisen rantaan. Edessämme on Tolvojan kylä. Ennen kylää käännyimme kuitenkin länteen, kohti Sungua.

Äänisniemen tietä ajaessamme kohtaamme näyn, luonnonoikun, jota kukaan meistä ei ole aikaisemmin kohdannut. Tiellä ja tienvarsilla, ja erityisesti vesilammikkojen ympärillä on valkeita perhosia. Niitä on paljon. Niitä on kilometrien matkalla, niitä täytyy olla miljoonia. Kuinka tämä voi olla mahdollista. Kun perhoslaumat ilmestyvät eteemme, Juho Penttinen yrittää ensi väistellä niitä, mutta tilanne on toivoton. Perhosia on valkoisina mattoina. Joudumme ajamaan niiden yli.

Sungun kylä - venäläistä perhemajoitusta

Lähestymme toisen matkapäivän päätepistettä, Sungun kylää idästä. Kylä on laaja. Sitä ympäröivät Äänisen salmet ja lahdet. Kauempana kylän pohjoispuolella avautuu Äänisen selkä. Kylän läpi virtaa nyt jo ruohottunut salmi. Ajamme salmen yli kylän keskustaan, kaupan, Magasiinin eteen. Meitä odotetaan. Olen aikaisemminkin ihmetellyt sitä, kuinka uskollisesti nämä odottajat jaksavat odottaa vieraitaan. Saapuminen sovittuun paikkaan täällä liikuttaessa tapahtuu noin kahden tunnin marginaalilla. Tulet sitten tuntia aikaisemmin tai tuntia myöhemmin, sinua odotetaan aina ulkona sovituspaikassa. Vastaukseksi ei kelpaa kännykkäyhteydet, niitä ei täällä ole.

Venäläinen, hieman keski-ikäinen ylittänyt rouva ottaa meidät vastaan. Hän erottautuu muista vastaanottajistamme, hän on ryhdikäs, hyvin pukeutunut, huoliteltu ja määrätietoinen. Paikalla ovat tulevat emäntämme tai isäntämme. Vaikka Äänisniemi ja Sungun kylä ovat täysin venäläistyneet, on joukossa jälleen yksi karjalaiset juuret omaava ja ymmärrettävää suomen kieltä puhuva rouva.

Joukkomme jakaantuu perheisiin. Ryhmien koot ovat yleensä neljästä kuuteen, mutta yhden ryhmän kooksi tulee toistakymmentä matkalaista. Emännät ja isännät ottavat meidät hoteisiinsa. Tilanne jännittää molempia osapuolia, isäntäväkeä selvästi enemmän kuin matkalaisia. Leila ja minä, sekä viinijärveläiset Reino ja Aila Kontkanen, lähdemme Sashan mukaan. Heti käy selväksi, että ainut

kieli jota hän taitaa, on venäjä. No, eihän tilanne ole ainutkertainen. Sasha asuu perheineen kylän läpi kulkevan salmen toisella puolella, matkaa kylän kaupan edestä on parisataa metriä.

Tulemme perille, kaksikerroksisen kerrostalon pihaan. Talo on ränsistyneen näköinen ja harmaa. Porraskäytävä on epäsiisti, likainen, pimeä, ja näyttää siltä, että lattialaatoista osa on viety parempaan tarpeeseen. Mielessäni käväisee ajatus siitä, miltähän sisällä mahtaa näyttää. Mutta koti on täydellinen vastakohta porraskäytävälle. Se on puhdas, siisti ja sisustettu paikallinen kulttuuri ja olosuhteet huomioiden oikein aistikkaasti. Hetken koen isäntäväkemme voimakkaan jännityksen, ja tietynlaisen venäläisen ylpeyden. Mutta muutamassa sekunnissa tilanne sulaa, isäntäväkemme vaistoa, että olemme yllättyneitä, ilahuneita ja ihastuneita. Koti ottaa vieraansa sydämellisesti vastaan.

Huoneistossa on kolme avaraa huonetta, keittiö, kylpyhuone ja vessa. Oletan huoneiston kooksi noin 90 neliötä. Huoneiston levyinen parveke avautuu asukkaiden ylläpitämälle kasvimaalle. Kylpyhuoneessa on vain kylpyamme. Myöhemmin totean, että vesijohdoista tulee vain kylmää vettä. Olohuoneessa on mielenkiintoinen uuni. Se on metrin korkuinen ja levyinen mutta koko huoneen seinän pituinen.

Isäntäväkemme ovat nuoria, hyvinvoivan näköisiä ja hymyileviä ihmisiä. Siitäkin huolimatta, että he ovat työttöminä. Sasha on aikaisemmin työskennellyt läheisellä sovhoosilla, mutta se on mennyt konkurssiin. Heillä on kaksi pientä lasta, jotka on nyt viety isovanhempien luo. Isäntäväkemme lähtee myöhemmin illalla yöksi lastensa luokse.

Illallinen on katettu valmiiksi keittiön ruokapöytään. Illallinen on runsas, herkullinen ja monipuolinen. Saamme vihanneksia, leikkeleitä, perunaa, sienä, kalaa monessa muodossa, kanaa, lihaa ja lisukkeita. Illallinen alkaa venäläisen perinteen mukaan votkalla. Mietiskelen aterialla kahta asiaa; kenen kuuluu venäläisessä ruokapöydässä avata korkkaamaton votkapullo, nyt isäntä asettaa sen minun eteeni. Toinen askarruttava asia on se, että talon nuori rouva ei asetu yhteiselle aterialle. Onkohan se yleinen tapa? Aterian aikana pohdimme asioita venäjäksi, suomeksi ja elekielellä. Totean jälleen kerran itsekseni, että Itä-Karjalassa liikkeessä kannattaa aina majoittua kotimajoitukseen, olkoonkin, että kyseessä on venäläinen perhe.

Aterian jälkeen lähdemme Sashan opastamana tutustumaan Sunkun kylään. Tulemme minulle entisestään tutulle, kylän keskustassa kohoavalle korkealle mäelle. Mäki on kaunis, sen rinteet kasvavat apilaa ja niitä on selvästi laidunnettu. Mäen päällä kasvaa ryhmä pieniä koivuja. Mäki muodostaa Ääniseen pienen niemen, jonka päässä ja toisella reunalla on asuintaloja ja rannassa saunoja harmaana helminauhana. Mäeltä avautuu maisema Äänisen lahdille ja salmiin. Mäellä on joskus ollut punatiilinen kirkko. Sen historiaa tai ajoitusta en ole koskaan onnistunut selvittämään. Myöskään Erkki Piironen ei tunnista kirkkoa jatkosodan aikaa kuvaavissa muistiinpanoissaan. Kuuluisan venäläisen partisaanin, Toivo Antikaisen muistomerkki on edelleen paikallaan. Mäen kupeessa on myös joku muu venäläinen sotamuistomerkki, mutta siitä on vaikeata saada selvää.

Paluumatkalla tapaamme matkalla Kaisan ja Jyrin, vaihdamme kuulumisia. Kapuamme vielä kylän toisella puolella olevalle mäelle. Se onkin hankalampaa, koska rinteet kasvavat tiheää puustoa ja ovat hyvin jyrkät. Lisäksi seutu on roskaista.

Palaamme majapaikkaamme ja käymme pian nukkumaan. Sasha ja hänen vaimonsa lähtevät vanhempiensa ja lastensa luo.

Sunnuntaina jätämme Äänisniemen

Sunnuntaiamun varhaisina tunteina havahdun unestani lintujen kirkunaan ja meteliin. Aamu kuuden jälkeen herään kukon kiekumiseen. Siirryn parvekkeelle, Sungun kylä avautuu eteeni aamuauringossa. Aika tuntuu pysähtyneen. Näkymää ja tunnelmaa on vaikea kuvitella tapaavansa Suomessa. Sasha ja hänen vaimonsa ovat valmistaneet meille aamiaisen. Ja kaiken lisäksi, Baabuska, isoäiti, on leiponut meille herkullisia, suussa sulavia perunapiirakoita. Ne ovat uunilämpimiä ja muistuttavat Kannaksen pyöreitä piirakoita.

Aamiaisen jälkeen on aika jättää hyvästit isäntäperheellemme. Sasha lähtee saattamaan meitä. Osa ryhmästämme onkin jo kokoontunut Magasiinin pihalle, samoin osa eilen tapaamistamme emännistä. Leila ja monet muut pääsevät vielä ostoksille kylän kauppaan. Vaihdamme vielä pikaisia kuulumisia edellisestä yöstä. Monet tuntuvat olevan tyytyväisiä.

Jätämme jäähyväiset kylän emännille ja isännille ja tyylikkäälle venäläisrouvalle. Jätämme jäähyväiset Sashalle.

Lähdemme matkaan, kello on yli kahdeksan. Meillä on edessämme jälleen pitkä ja tapahtumarikas päivä. Tyylikäs venäläisrouva lähtee mukaan, hän haluaa näyttää meille vielä jotain. Se jotain sijaitsee kylän reunalla, tien vasemmalla puolella olevassa metsässä. Emme kuitenkaan lähde sitä selvittämään. Hyvästelemme tyylikkään venäläisen rouvan.

Jätämme Äänisniemen - tai karjalaisittain Sunkunniemen taaksemme.

Äänisniemen historiaa

Äänisen niemimaa on suuri, pituudeltaan lähes sata kilometriä. Niemimaa on pitkien järvien, niemimaiden, kannasten ja lahtien sokkelo. Se on tulvillaan asuttuja ja hylättyjä kyliä, huikeita maisemia, hiljaisia kolkkia ja salaperäisiä kiviröykkiöitä. Se oli alun perin karjalaisten maata, venäläistyminen alkoi 1500-luvulla. Nykyään alue on täysin venäläistynyt. Vielä 1800-luvulla joissakin alueen kylissä puhuttiin karjalan kieltä. Alueella on säilynyt joitakin alkuperäisiä, suomalais-karjalaisia paikannimiä, kuten Kuusiranta tai Tolvoja.

Äänisniemen venäläis-karjalainen rakennusperinne on rikasta. Useat Kizin rakennuksista on siirretty täältä. Vaikka Äänisniemen karjalaishistoria on kiistaton, alueella on voimakas merkitys myös venäläiselle identiteetille. Perinteinen venäläinen tarinankerronta, runonlausunta eli Bylinat, on elänyt voimakkaana Äänisniemellä.

Jo yli 3000 vuotta sitten Äänisniemellä on ollut kiinteää asutusta. Ja vieläkin vanhemmasta asutuksesta on merkkejä. Mielenkiintoinen on Kizin saaresta etelään oleva pieni Oleni-saari. Sieltä löydettiin 1930-luvulla Olenostrovskin kalmisto, iältään noin 8000 vuotta. Kalmistosta löydettiin 7132 kivistä ja luusta tehtyä kulttiesinettä ja työkalua.

Hyvin outo ja traaginen ajanjakso ajoittuu 1600-luvun lopulle, jolloin tuhansia alueen ns. vanhauskovaisia ortodokseja teki polttoitsemurhia Tolvojalla ja sen lähellä sijainneessa Paleostrovskin luostarissa. Syynä näihin traagisiin tapahtumiin olivat ortodoksisessa kirkossa tehdyt uudistukset. Mutta täyttä vastausta traagiseen tapahtumasarjaan ei ole.

Nykyisistä kylistä elinvoimaisimmat ovat Suurlahti, Tolvoja ja Sungu.

Äänisniemi 1400- ja 1500-luvuilla - Kontkasten suku lähtee länteen

1500-luvulle tultaessa Äänisniemen lääni oli Karjalan väkirikkain. Asukkaita oli 60.000, kun koko Karjalan alueella Heikki Kirkinen kertoo asukkaita olleen 135.000. Äänisniemen lääniin kuuluivat Aunus, Äänisjärven ympäristöt ja Vienanmeren etelärannikko. Tiheimmin asuttuja olivat Äänisniemi ja Äänisen länsipuoli. Läänin eteläosissa oli suhteellisen paljon venäläistä asutusta. Osa karjalaisesta väestöstä oli sulautunut venäläiseen väestöön, osa väistynyt länteen. Asutus laajeni myös Pohjois-Karjalaan. Näihin asutuksen muuttovirtoihin liittyy oletettavasti myös Kontkasten esi-isien siirtyminen länteen, Taipaleelle, aivan silloisen Venäjän länsirajan viereen.

1500-luvulla verot maksettiin pajareille, kirkolle ja myöhemmin Moskovon suurruhtinaalle. Myös puolalaiset ja liettualaiset pääsivät verottamaan Äänisen seudun asukkaita. Kun tsaari Iivana Julma nousi valtaan, Karjala joutui 1560-luvulta alkaen raskaan pakkoverotuksen kohteeksi ja verot kiskottiin usein väkivaltaisesti. Tämä Pitkän vihan nimellä tunnettu sotaisa jakso alkoi 1570-luvulla ja päättyi Stolbovan rauhaan 1617. Samaan aikaan lännessä Ruotsi houkutteli asutusta itäisen Suomen alueelle. Olivatko nämä syitä esi-isiemme lähtöön?

Äänisen niemimaa oli harrasta ortodoksista aluetta. Siitä kertovat lukuisat historialliset lähteet. Siitä viestivät vielä tänäänkin alueen lukuisat kirkot ja tsasounat ja niissä vieläkin tavattava harras tunnelma. Se, että Kontkaset säilyttivät Taipaleella ortodoksisen uskontonsa myöhempiä vuosisatoina ulkoisesta painostuksesta huolimatta, erityisesti 1600-luvulla, on johdonmukainen seuraus Äänisniemen syvästä ortodoksiperinteestä. Onko meissä, Kontkasisissa, säilynyt jotain tuosta syvällisyydestä - vai olemmeko sen kokonaan kadottaneet?

Karhumäen aseman suomenkielinen nimikyltti on hävinnyt

Takaisin tähän hetkeen. Matka jatkuu ja lähestymme Karhumäkeä, monille suomalaisille sotilaille jatkosodan aikana tutuksi tullutta kaupunkia. Äänisen aavat selät ilmestyvät paikoitellen näkyviin ajomatkan aikana tien oikealla puolella. Luonto on rehevää. Matka Sungusta Karhumäkeen kestää tunnin. Matkan aikana Tatjana kertoo kylistä, joissa hän on toiminut nuorena ollessaan opettajana. Hän kertoo kylissä tuolloin tapaamistaan ihmisistä ja kylien elämästä. Tatjanan kerronnastakin ilmenee mielenkiintoinen ja hyvin tyypillinen seikka. Vahvat, syvälliset ihmiset olivat usein naisia, yleensä äitejä, isoäitejä tai vanhoja mummoja.

Karhumäkeen tultuamme ajamme suoraan rautatieasemalle. Asemarakennus on vihreäksi maalattu ja se muistuttaa torneineen Peppi Pitkätossun Huvikumpua. Asemalaiturilta näkyvät selvästi kallioiden rinteet, joihin suomalaiset louhivat puolustusasemia jatkosodan aikana. Yllätyn kun huomaan, että asemarakennuksen seinästä on hävinnyt siinä aina ennen ollut suuri kyltti, missä on lukenut selvällä suomen kielellä "Karhumäki". Nyt se on poissa.

Teemme pikaisen läpiajon Karhumäen kaupungissa. Kaupunki on keskisuuri, maastollisesti se on kaunis, mutta muuten ankea ja venäläisen oloinen. Kaupungin hotelli tarjoaa suomalaiselle matkamiehelle todellisen yöpymiskokemuksen. Huoneissa on joskus suihku, siitä voi tulla kylmää vettä - tai sitten ei. Matkamme jatkuu itään, kohti Poventsaa ja Stalinin kanavaa. Matkaa Karhumäestä kertyy parikymmentä kilometriä.

Povensassa ja Stalinin kanavalla

Saavumme Povensan kylään ja Stalinin kanavalle. Ajamme kanava-alueen siltojen yli kanavan itäpuolelle. Päätämme kävellä takaisin kanavan länsipuolelle. Tänne suomalaiset joukot etenivät jatkosodan aikana. Paikka on itäisin alue, mihin suomalaiset etenivät, Syväriniskan eteläpuolella olevan Ostan lohkon ohella. Yksi komppania kävi tosin täältä 20 kilometriä itään sijaitsevassa

Haapaselän kylässä, mutta sitä matkaa ei ole kirjattu edes sotapäiväkirjoihin. Kun aikaisemmin olen käynyt täällä, vartijat ovat aina kuuluttaneet, että valokuvaus on kiellettyä. Nyt asiaan on varauduttu jo etukäteen. Kanavan sillalla kulkee edestakaisin kaksi aseistettua vartijaa. Pidämme kamerat piilossa.

Stalinin kanava on osa Suomenlahden ja Jäämeren yhdistävää vesireittiä. Vesireitti alkaa Suomenlahdesta, kulkee Nevaa pitkin Laatokalle, sieltä Syväriä pitkin Ääniselle, josta kanavana Uikujärveen ja edelleen Sorokkaan. Kanava lyhensi vesitietä Pietarista Vienanmerelle 4.000 kilometriä.

Kanavan rakentaminen aloitettiin vuonna 1931 Poventsasta Sorokkaan. Kanava valmistui ennätysajassa, 20 kuukaudessa vuonna 1933. Syvärijoen kanavointi valmistui kokonaisuudessaan vuonna 1936. Sen jälkeen pääsivät suuretkin alukset Suomenlahdelta Vienamerelle tai Vytegrajoen kautta Volgalle ja edelleen Kaspian Merelle ja Mustalle Merelle. Stalin oli saavuttanut mahdollisuuden siirrellä sotalaivastoaan Itämereltä Jäämerelle tai Mustalle Merelle.

Kanavan rakentamisessa työvoimassa ei säästelyä. Pelkästään Solovetskista lähetettiin 70.000 vankia rakennustöihin. Kun kanava oli valmis, Neuvostoliiton poliittinen hallinto (OGPU) vapautti 12.500 vankia, koska heidän havaittiin parantuneen työn aikana rikollisuudestaan. Noin 60.000 rakentajan parantumisen oli hitaampaa ja siksi heitä ei vapautettu, mutta tuomio lyheni. Täysin parantumaton aines siirrettiin Moskovan-Volgan kanavatyömaalle. On arvioitu, että Stalinin kanavan rakentaminen vaati 200.000 vangin hengen.

Kanavan länsirannalle on pystytetty uudestaan länteen osoittava tykki, se oli muutamia vuosia poissa paikaltaan. Muistomerkin teksti kertoo: "Tälle rajalle vuonna 1941 pysäytettiin vihollinen". Vihollisella tarkoitetaan suomalaisia. Kanavan länsirannalle on rakennettu komea, ulkonaiselta olemukseltaan mahtipontinen kirkko. Menen sisälle kirkkoon, siellä on menossa palvelu. Kirkko on sisältä kaunis, rauhoittava ja tunnelma on harras.

Kokoonnumme odottavaan autoon. Ajamme kierroksen Poventsan kylässä. Tatjana haluaa näyttää talon, johon Mauno Koivisto oli majoittuneena jatkosodan aikana. Talo on pieni ja vaatimaton.

Povenssa oli 1400-1500 -luvulla Äänisen alueen tärkein kauppapaikka. Vienanmeren suolakauppa kukoisti ja loi vaurautta Poventsalle. Historian lähteet kuvaavat useiden satojen hevosten kuormastoja kuljettamassa talvisin suolaa Poventsasta eteläiseen Karjalaan ja sieltä edelleen itäisen Euroopan alueelle. Hevoset olivat tärkeässä roolissa. Hevonenhan on saanut tärkeän roolin myös Kontkasten suvun vaakunassa.

Koskettava hetki JR35:n muistomerkillä

Povenssan kylän keskustassa, kanavan rannalla, on suomalaisen JR35:n pystyttämä muistomerkki. Hiljennymme muistomerkin ympärille ja Eero Härkönen laulaa Veteraanin Iltahuudon. Hetki on herkkä, koskettava.

Laulun kaksi ensimmäistä säkeistöä kuuluvat näin:

"Rannalla himmeän lahden,

aurinko laskenut on

*Kutsu jo soi iltahuudon,
taakka jo laskettu on.
Taattoa muista sa silloin,
askel jo uupunut on,
lapset ja lastemme lapset,
teidän nyt vuoronne on.
Hoivatkaa, kohta poissa on veljet,
muistakaa, heille kallis ol' maa.
Kertokaa lasten lapsille lauluin,
himmetä ei muistot koskaan saa!
Hymni soi holvissa hiljaa,
tummana kaipuuta soi.
Aika on korjannut viljaa,
sarka jo kynnetty on.
Ammoin me marssimme kahden,
tulta löi taivas ja maa.
Rannoilta Äänisen lahden,
kelle nyt kertoa saa.
Hoivatkaa...."*

Sandarmoh - lohduton muisto

Jatkamme hiljaisina matkaa Poventsan länsipuolella olevalle Sandarmohin alueelle. Stalinin Neuvostoliitossa vankileirien saaristo käsitti satoja vankileirejä ympäri Neuvostoliittoa. Heinäkuussa 1997 täältä Sandarmohista löydettiin poliittisten vankien joukkoteloituspaikka ja joukkohaudat. Kymmenen hehtaarin alueelta löytyi 236 joukkohautaa. Arkistotietojen mukaan 11.8.1937 - 24.12.1938 tällä paikalla on teloitettu yli 9.000 ihmistä. Uhrit edustivat 58 eri kansallisuutta (venäläisiä, karjalaisia, suomalaisia, ukrainalaisia, valkovenäläisiä, tataareja, udmurteja, juutalaisia, romaaneja, puolalaisia jne.).

Arkistojen mukaan teloitetuista 1.111 oli Solovetskista tuotuja vankeja. Heidät teloitettiin 27.10 - 4.11.1937, yhdeksän päivän aikana. Vangit tuotiin 200-250 vangin ryhmissä Solovetskin saarelta

Kemiin ja edelleen rautatietä pitkin Karhumäkeen. Teloituspäivänä vangit riisuttiin, sidottiin naruilla kädet ja jalat, pistettiin kapula suuhun, pinottiin kuorma-autoihin ja tuotiin tänne. Vangit pantiin haudan reunalle ja ammuttiin pistoolilla otsaan.

Alue on hiekkakangasta ja tiheää mäntymetsää. Metsään on pystytetty puisia ristejä, niitä kohoaa metsästä niin kauaksi kuin silmä puiltä erottaa. Ristit ovat nyt tummuneet, ne eivät enää kohoaa ylös hohtavan valkoisina, niin kuin silloin uusina, 1990 -luvun lopulla. Solovetskista tänne tuhottavaksi tuotujen vankien muistoksi on pystytetty muistokivi. Sen teksti kuuluu: "Ihmiset, älkää tappako toisianne".

Sandarmohin alueella on nähtävissä myös suomalaisten jatkosodan aikana kaivamat taisteluhaudat. Eivät tainneet suomalaiset sotilaat tietää mihin maahan taisteluhautansa kaivoivat.

Kivatsun putouksille - ja takaisin Petroskoihin

Poistumme Sandarmohin alueelta hyttysten saattamina ja palaamme Karhumäkeen. Jatkamme pysähtymättä suoraan etelään johtavalle Murmanskin tielle.

Poikkeamme päätieltä vajaan kymmenen kilometriä Kivatsun putouksille. Putoukset ovat Karjalan tasavallan tunnetuin koskimaisema. Putouksen korkeus on 11 metriä. Putouksissa on kaksi osaa. Lokkeja lentelee kuohuvan koskialueen yläpuolella. Paikka on kokemuksen arvoinen. Pääsymaksuna peritään 20 ruplaa aikuisilta ja 5 ruplaa lapsilta. Koska on sunnuntai, paikalla on paljon, pääosin venäläisiä turisteja. Pystytämme oman kenttäkeittiön pysäköintialueen ja grillikatosten viereen.

Yöpyminen Hotelli Karjalassa

Saavumme Petroskoin keskustaan hieman ennen puolta kuutta. Kaupat ovat auki. Kaupat ovat täynnä ostettavaa tavaraa. Kukin ostaa mitä mieli tekee, tai sitten jättää ostamatta. Ostosten jälkeen saavumme hotelliin. Tällä kertaa yövymme Petroskoin keskustassa sijaitsevassa hotelli Karjalassa. Hotellirakennus on tyypillinen neuvostoajan hotellikolossi.

Hotelli sijaitsee Lohijoen varrella. Joki on hotellin kohdalla kanavoitu ja veden virtauksen aiheuttama kohina kuuluu ympäristöön ja hotelliin voimakkaana. Alue on historiallinen, sillä tällä paikalla on aikoinaan sijainnut Pietari Suuren perustama rautatehdas. Siitähän kaupungin nimikin - Petrozavodsk, Pietarintehdas - on saanut nimensä. Hotellin ympäristö ei ole kovinkaan viehättävä. Lohijoen suvannossa, yläjuoksulla on melko siivottoman näköinen uimaranta.

Yhteinen ilta lähentää sukulaisia

Yhteinen illallinen alkaa kello 20.00. Nautimme kohtuullisen illallisen. Täksi illaksi on suunniteltu matkalaisten esittäytyminen. Illallisen jälkeen jokainen ryhmämme jäsen kertoo itsestään ja omasta elämästään, kuka enemmän kuka vähemmän. Tilaisuus on hyvin mielenkiintoinen. Opimme tuntemaan toisiamme. Esittäytymistä ja tarinoita olisi voinut kuunnella pitempäänkin.

Yhteinen illallinen esittäytymisineen on ohi yhteentoista mennessä. Matkalle osallistuu viisi Nostamon Hovin jälkeläistä, serkuksia, ja kolme kauttamme sukuun tullutta. Kokoonnumme yhteiseen symposiumiin, terapiaistuntoon, niin kuin Outi osuvasti ilmaisee. Keskustelu aaltoilee lapsuusmuistoissamme 50- ja 60-luvuilla, nostamolaisessa tapa- ja arvomaailmassa, Nostamon Hovin aikuisessa maailmassa viime vuosisadan ensimmäisillä kymmenluvuilla.

Päivä on kallistunut iltaan, tai paremminkin yöhön. Jalkeilla olo aika on nytkin venynyt jo kahteenkymmeneen tuntiin. Päivä on ollut tapahtumarikas. On syytä käydä nukkumaan.

Petroskoin Eurooppa-patsaat ja Otto-Ville Kuusinen

Matkan viimeinenkin päivä valkenee kauniina ja kesäisen lämpimänä. Sää ovat suosineet meitä koko matkan ajan. Tämän päivän varalle emme ole tehneet etukäteissuunnitelmia. Päätämme vasta täällä, että ajamme paluumatkalla Aunuksen kautta. Tästäkin päivästä tulee kiireinen, ja mahdollisesti pitkä. Nyt nautimme hotellin aamiaisesta, kello on 7.30. Aamiainen on runsas, monipuolinen ja hyvä - länsimainen. Kokoonnumme heti kahdeksan jälkeen bussille ja pakkaamme tavarat autoon. Kunniaksi Kontkasten suvulle, kaikki ovat olleet säntillisiä ja saapuneet aina sovittuina aikoina sovittuihin paikkoihin.

Hotellista ajamme Petroskoin satamaan, hotelli Fregatin eteen. Paikkaan, josta kaksi päivää sitten lähdimme Kizin saarelle. Äänisen ympyrä on sulkeutunut. Pietari Suuren patsaalla päivitimme historiatietojamme. Pietari Suuri perusti Petroskoin vuonna 1703, samana vuonna kuin Pietarin kaupungin. Äänisen ranta-alue - Petroskoin satama - on avara ja kaunis. Petroskoin viettäessä 300-vuotisjohliaan vuonna 2003, monet eurooppalaiset kaupungit lahjoittivat Petroskoille ulossijoitettavia veistoksia, patsaita tai taideteoksia. Patsaat ovat moderneja, useat niistä ovat kiinnostavia.

Uusien, modernien veistosten alue päättyy ja olemme silmätysten jyhkeän, massiivisen Otto-Ville Kuusisen patsaan kanssa. Otto-Ville katselee järkähtämättömästi Äänisen ulapalle. Sanovat hänen toimittavan kalastuksen valvojan virkaa. Nousemme linja-autoon ja teemme pienen tutustumiskierroksen Petroskoissa. Kierrämme kaunista Petroskoin keskustaa. Matkalaisissa on havaittavissa vähäisiä matkaväsämyksen merkkejä. Johan nyt on aikakin. Tämä on jo neljäs tiivis ja tapahtumarikas matkapäivä.

Hyvästelemme molemmat Tatjanat

Pysähdymme vielä Petroskoissa postitoimiston edessä. Osa ryhmästä käy postittamassa kortteja ja toimittaa kuka mitäkin. Hyvästelemme molemmat Tatjanat. Ei ollut tulkissa, Tatjanassa, mitään vikaa. Hyvin ja avuliaasti hoiti tehtävänsä. Vieläkin parempaa voi sanoa toisesta Tatjanasta, oppaastamme Äänisen alueella. Hän oli paneutunut asiaansa poikkeuksellisen hyvin. Tatjana, oppaamme, antaa minulle muistoksi mielenkiintoisen kirjan Karjalan merkistöstä. Näillä laajoilla Karjalan alueilla liikuttaessa oppaat voi jakaa karkeasti kahteen ryhmään; Karjalan heimon jälkeläiset ja venäläiset. Eron huomaa matkan aikana.

Kaskanen korvet ja Nirkka

Jätämme Petroskoin kymmenen jälkeen. Olemme ehtineet jo paljon aamun aikana. Nyt suuntaamme kotiin, mutta ensin Aunuksen. Matkan aikana ohitamme monia Karjalan historian kannalta merkittäviä paikkoja. Ohitamme Pyhäjärven, vasemmalle tiestä jäävät Kaskanen korvet, samoin Hyrsylän mutkan sotavankien paikka, Interposelok. Emme ole valmistautuneet etukäteen tähän reittiin. Ohitamme vanhoja kyliä huomaamatta. Sukumme miehet taistelivat sodan aikana näillä alueilla.

Hannes Kontkanen - Nirkan taisteluiden uhri kesällä 1941

Ohitamme myös entisen Nirkan kylän. Kylän, jossa jatkosodan hyökkäysvaiheen aikana 7. divisioonan JR9:ssä taistellut ilomantsilainen alikersantti Hannes Kontkanen kaatui 12.9.1941.

Lounas Aunuksessa

Saavumme Aunuksen kaupunkiin. Muistan hetken, kun tulin ensimmäistä kertaa kaupunkiin 1990-luvun puolivälissä. Petyin. Minulle Aunus oli ollut tarunhohtoinen paikka, ja mitä kohtasin - neuvostoajan runteleman, ankean kaupungin. Sittemmin olen löytänyt Aunuksesta myös erilaisen, karjalaisen ulottuvuuden. Olemme tilanneet etukäteen lounaan Aunuksen hotellista kello kahdeksitoista. Kello on jo melkein yksi ja siksipä ajammekin suoraan hotellin pihaan. Hotelli on rakennettu 1991 ja se ilmentää arkkitehtuurillaan Aunuksen 1600-luvulla rakennettua, nyt jo tuhoutunutta puulinnoitusta. Hotelli on peruskorjauksen jälkeen oikein siisti ja hyvässä kunnossa. Myös lounas osoittautuu erinomaiseksi. Se sisältää yksinkertaista alkusalaattia, alkukeittoa ja leipää, juustolla kuorrutettua paistettua kalaa, kahvia ja teetä. Lounas maksaa 150 ruplaa, viisi euroa. Lounaan jälkeen meillä on hetki aikaa ihmetellä Aunuksen kaupunkia hotellin ympäristössä. Tapaamme hotellin pihalla myös joitakin paikallisia ihmisiä.

Jätämme Aunuksen kahden jälkeen ja suuntamme Laatokan rantatielle ja kohti Suomea. Tien molemmilla puolilla avautuvat Aunuksen laajat peltoaukeat, niin kauaksi kuin silmä kantaa. Laitumilla käyskentelee suuria karjalaumoja ja joukossa näkyy joitakin ratsupaimenia.

Ohitamme pysähtymättä myös Tuuloksen ja Viteleen alueet. Alueella käytiin jatkosodan aikana, erityisesti vetäytymisvaiheessa rajuja taisteluita. Yksi vaikeimmista hetkistä koettiin Viteleessä, missä venäläiset katkaisivat vetäytyvien suomalaisjoukkojen tiet tehtyään onnistuneen maihinnousun Laatokalta. Murtokohdissa suomalaiset joukot kaatuivat viimeiseen mieheen. Minulla ei ole tietoa, oliko Kontkasen suvun miehiä mukana näissä taisteluissa.

Laatokan rannat

Pysähdymme hetkeksi ihastelemaan Laatokan upeita hiekkarantoja ja Laatokan rannatonta, hopealta hohtavaa ulappaa. Muutamat uskaltavat uimaan Laatokan aaltoihin. Lyhyen tauon jälkeen olemme taas liikkeellä, ohitamme Salmin kirkonkylän raunioituneen ortodoksikirkon. Pysähdymme seuraavan kerran Koivuselän koulun raunioilla. Seppo Mirkkula ottaa isänsä synnyinseudun maata tuodakseen sitä isänsä haudalle Suomeen.

Kotiin - matka on ohi

Aika rientää eikä meillä ole mahdollisuutta ajaa paluumatkalla Sortavalan kautta. Oletan kuitenkin, että useimmat ovat siellä käyneet, joten kovin suuri menetys se ei liene. Ajamme siis suoraan rajalle. Pysähdymme ennen rajaa vielä Öljymäellä. Venäjän tulli menee mallikkaasti ja ilman suurempaa jonotusta. Pysähdys Tax Freessä ja kuljemme läpi Suomen tullin. Ensimmäisiä matkalaisia ollaan vastassa jo heti tullin jälkeen. Matka lähestyy päätepistettään. Saavumme Joensuuhun hieman ennen puolta kymmentä. Matka on ohi.

Matkan kokemukset ja anti

"Tämä oli yllättävän hauska matka ollakseen Kontkasten matka". Näin lausui yksi matkalaisista hieman ennen matkan päättymistä. Ainakin itse koin tämän suurena kiitoksena.

Matka onnistui ulkoisilta puitteiltaan hyvin. Sää oli kesäisen kaunis ja lämmin. Matkan aikana ei sattunut mitään suurempia vastoinkäymisiä, puhumattakaan suurista vahingoista. Pystyimme toteuttamaan suunnitellun matkareitin. Päivät olivat täynnä aktiivista toimintaa, aamuvarkaisesta iltamyöhään. Jopa niin paljon, että olemiselle - tutustumiselle - ei oikein aikaa jäänyt. Päivät olivat pitkiä, samoin tehdyt päivämatkat. Istuminen täydessä linja-autossa verotti voimia. Matkustimme neljän päivän aikana yli 1.500 kilometriä.

Tatjana Iljuzevits, oppaamme Petroskoissa ja Äänisen alueella, oli yksi parhaista, mitä Karjalassa olen tavannut. Hotellit, ruoka ja muut olosuhteet vastasivat odotuksia. Pettymys tietysti oli se, ettemme tilauksesta huolimatta pystyneet yöpymään Hotelli Pohjolassa.

Mutta onnistuiko matka "sisäisiltä" puitteiltaan? Vastasiko matkan anti osallistujien odotuksia - oliko sisältö painotettu oikein kulttuuriin, historian, luonnon ja muiden tapahtumien kesken? Lähensikö matka suvun jäseniä? Ja mitä jäi matkalaisten sieluihin ja sydämiin matkatessamme esi- isiemme synnyinseuduille?